

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Facultat d'Educació

Revisió de les Directrius i estàndards de la Generalitat de Catalunya per a biblioteques dels centres educatius respecte a l'alumnat de la comunitat Sorda i hipoacúsics.

Teresa Díaz Jurado

Grau en Mestre d'Educació Primària

Treball Final de Grau (6 cts)

Modalitat C: Atenció a la diversitat

Tutora: Cristina Alcaraz Andreu

Curs 2021-2022

Resum

Aquest Treball Final de Grau té com a objectiu crear una proposta d'esmena de les *Directrius i estàndards de la Generalitat dels centres educatius de Catalunya* -que dota a les escoles d'educació primària d'un recurs per autoavaluar la seva biblioteca escolar- per fer-les més inclusives respecte a l'alumnat amb deficiència auditiva. Serà necessari, llavors, posar abans en context al lector tot definit el marc legal de l'escola inclusiva, la importància de les biblioteques a les escoles, la sordesa -les diferències derivades del grau de pèrdua i les diferents ajudes tècniques- i l'evolució de l'educació de l'alumnat sord, que posa de manifest la necessitat d'aquest treball per continuar en direcció a una visió més enllà de la rehabilitadora. Les modificacions que s'aporten es basen en treballs posteriors de l'organisme del Govern d'Espanya, l'IMSERSO, i de l'Ajuntament de Madrid, i han quedat ratificades per una docent experta, ja que no només té una àmplia experiència, sinó que també és la coordinadora de la comissió de biblioteca del seu centre. Caldrà incorporar en el document de la Generalitat un seguit de millores tècniques, com la incorporació de bucles magnètics, i personals, com la formació en llengua de signes del personal de la biblioteca escolar en contacte amb l'alumnat.

Paraules clau: Propostes de millora, biblioteca escolar, educació inclusiva, deficiència auditiva, sordesa

Resumen

Este Trabajo Final de Grado tiene como objetivo crear una propuesta de enmienda de las *Directrius i estàndards de la Generalitat dels centres educatius de Catalunya* -que dota a las escuelas de educación primaria de un recurso para autoevaluar su biblioteca escolar- para hacerlas más inclusivas con respecto al alumnado con deficiencia auditiva. Será necesario, entonces, poner antes en contexto al lector definiendo el marco legal de la escuela inclusiva, la importancia de las bibliotecas en las escuelas, la sordera -las diferencias derivadas del grado de pérdida y las diferentes ayudas técnicas- y evolución de la educación del alumnado sordo, que pone de manifiesto la necesidad de este trabajo para continuar en dirección a una visión más allá de la rehabilitadora. Las modificaciones que se aportan se basan en trabajos posteriores del organismo del Gobierno de España, el IMSERSO, y del Ayuntamiento de Madrid, y han quedado ratificadas por una docente experta, puesto que no sólo tiene una amplia experiencia, sino que también es la coordinadora de la comisión de biblioteca de su centro. Habrá que incorporar en el documento de la Generalitat una serie de mejoras técnicas, como la incorporación de bucles

magnéticos, y personales, como la formación en lengua de signos del personal de la biblioteca escolar en contacto con el alumnado.

Palabras clave: Propuestas de mejora, biblioteca escolar, educación inclusiva, deficiencia auditiva, sordera

Abstract

This Final Degree Project aims to create a proposed amendment of the *Directrius i estàndards de la Generalitat dels centres educatius de Catalunya* -which provides primary schools with a resource to self-evaluate their school library- to make them more inclusive with respect to students with hearing impairments. It will be necessary, then, to put the reader in context beforehand, all defined the legal framework of the inclusive school, the importance of libraries in schools, deafness - the differences derived from the degree of loss and the different technical aids - and the evolution of the education of deaf students, which highlights the need for this work to continue in the direction of a vision beyond the rehabilitator. The modifications made are based on later work by the Spanish Government, IMSERSO, and Madrid City Council, and they have been ratified by an expert teacher, as she not only has extensive experience, but is also the coordinator of the library committee of her center. The Generalitat's document will include a series of technical improvements, such as the incorporation of magnetic loops, and personal improvements, such as the training in sign language for school library staff in contact with students.

Keywords: Improvement proposals, school library, inclusive education, hearing impairment, deafness

Índex

1. Introducció de la temàtica del TFG	1
2. Objectius de la innovació	2
3. Metodologia	3
4. Antecedents teòrics o pràctics de referència	
4.1 Educació inclusiva	4
4.2 Biblioteca escolar i la seva accessibilitat	5
4.3 Discapacitat auditiva	5
4.4 Història escolar relacionada amb les biblioteques de les escoles i l'alumnat amb discapacitat auditiva	12
5. Avaluació i propostes de millora de les Directrius i estàndards per a les biblioteques escolars de la Generalitat de Catalunya	14
6. Avaluació externa de la innovació	19
7. Conclusions	19
8. Referències	22
9. Annex	
Annex 1. Enllaç a les Directrius i estàndards per a les biblioteques dels centres educatius de Catalunya	25
Annex 2. Bibliografia relacionada amb discapacitat auditiva	
2.1 Llistat de llibres de lectura fàcil	25
2.2 Llistat de llibres que tracten la sordesa	25
Annex 3. Document de sol·licitud de l'assessorament puntual d'un professor o professora expert	25
Annex 4. Taula a emplenar en la retroacció de l'experta	26

1. Introducció de la temàtica del TFG

A la nostra societat trobem un seguit de normativa sobre la integració de persones amb diferents discapacitats, per exemple, la *Ley 13/1982, de 7 de abril, de integración social de los minusválidos*, però actualment el document d'avaluació que disposa la Generalitat de Catalunya per les biblioteques escolars no considera la possibilitat d'alumnat sord o amb discapacitat auditiva al centre. Hem de tenir en compte que, tal com es recull en l'article 23.1 d'aquesta llei: "*El minusválido se integrará en el sistema ordinario de la educación general, recibiendo, en su caso, los programas de apoyo y recursos que la presente Ley reconoce.*" Així doncs, és necessari que aquestes siguin inclusives per a totes les persones que formen part de la comunitat educativa (alumnat, mestres, familiars, personal no-docent...).

Aquest treball de fi de grau se centrarà en les persones amb una deficiència auditiva bilateral, lleugera o severa, siguin o no usuàries de la llengua de signes. L'autora d'aquest treball és intèrpret de llengua de signes i guia-intèrpret per a persones sordcegues, així que ha rebut una formació prèvia sobre diferents aspectes -socials, psicològics, històrics, lingüístics...- de les persones sordes, tant de les oralistes (les que utilitzen la llengua oral per comunicar-se) com les signants (les que utilitzen la llengua de signes per comunicar-se). També ha cursat el màster de Biblioteques Escolars i Promoció de la Lectura que obre la possibilitat d'acreditar el seu perfil docent de Lectura i biblioteca escolar i, per tant, de dedicar-se en un futur a la biblioteca d'un centre escolar.

La finalitat d'aquest treball és elaborar una proposta de modificació (així doncs, una innovació) de les directrius, orientacions i estratègies de la Generalitat de Catalunya per tal d'oferir a les biblioteques escolars una eina per valorar -a més a més- el seu grau d'inclusió respecte als alumnes amb deficiències sensorials auditives, tant en l'àmbit estructural com de fons documental.

Per a aconseguir aquest objectiu final, abans hem de valorar altres aspectes relacionats amb els dos pilars sobre els quals gira aquest treball: les biblioteques escolars i la deficiència auditiva.

La biblioteca escolar és un espai fonamental de comunicació i intercanvi en el qual la lectura, la investigació i la recerca tenen el seu lloc de trobada. Una biblioteca que formi part del projecte educatiu del centre és un recurs pedagògic de primera magnitud i esdevé així un dels veritables motors de l'escola al voltant del qual gira el desenvolupament curricular, funcionant alhora com a biblioteca tradicional amb materials impresos, com a hemeroteca, i com a mediateca amb materials audiovisuals i també en els nous suports. (Centelles, 2005, p.97)

Pel que fa a la deficiència auditiva bilateral, hem de tenir en compte que segons l'edat de la seva aparició, així com el grau de la mateixa -des de la pèrdua de 20 dB a més de 90 dB-, faran que les conseqüències d'aquesta, així com les necessitats d'adaptació que la persona necessiti, siguin diferents. Per aquests motius l'OMS (2022) fa la següent diferenciació:

A person who is not able to hear as well as someone with normal hearing – hearing thresholds of 25 dB or better in both ears – is said to have hearing loss. Hearing loss may be mild, moderate, severe, or profound. It can affect one ear or both ears, and leads to difficulty in hearing conversational speech or loud sounds.

'Hard of hearing' refers to people with hearing loss ranging from mild to severe. People who are hard of hearing usually communicate through spoken language and can benefit from hearing aids, cochlear implants, and other assistive devices as well as captioning. People with more significant hearing losses may benefit from cochlear implants.

'Deaf' people mostly have profound hearing loss, which implies very little or no hearing. They often use sign language for communication.

A l'estat espanyol, el "Plan de accesibilidad en la red de Bibliotecas Públicas del Ayuntamiento de Madrid." de l'Ajuntament de Madrid (2008) i la guia "Bibliotecas accesibles para todos: Pautas para acercar las bibliotecas a las personas con discapacidad y a las personas mayores" de l'IMSERSO (2011) constitueixen dos referents pràctics sobre els ítems que caldrà incorporar en les Directrius i estàndards de la Generalitat dels centres educatius de Catalunya (enllaç al text original a l'Annex 1).

El treball constarà de les següents parts: definició de l'objectiu general i dels específics, així com la metodologia utilitzada per assolir-los de manera eficaç; es crearà un marc teòric, on es desenvoluparan els antecedents teòrics i pràctics de referència; avaluació i propostes de millora dels diferents apartats de les Directrius i estàndards de la Generalitat dels centres educatius de Catalunya i la valoració de les mateixes per part d'una experta. Es tancarà el treball amb les conclusions extretes d'aquest i les possibles línies de treball posterior, així com amb les referències citades al llarg del text.

2. Objectius de la innovació

L'objectiu principal d'aquest treball és posar en joc els coneixements obtinguts en estudis d'educació superior per dotar a les escoles catalanes amb alumnat sord de recursos i poder continuar fent camí de l'escola inclusiva al sistema inclusiu, recollit al Decret 150/2017, de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu, tant en l'àmbit estructural com de fons documental.

Per tal d'aconseguir-ho, es plantegen els objectius específics següents:

1. Definir la sordesa, així com les diferències derivades del canal i el codi del missatge
2. Explorar la història escolar relacionada amb les biblioteques de les escoles i l'alumnat amb discapacitat auditiva
3. Analitzar les propostes de les directrius i estàndards del Departament d'Ensenyament per les biblioteques dels centres educatius respecte a l'alumnat amb discapacitat auditiva tenint en compte models existents
4. Aportacions de modificacions Dissenyar una proposta teòrica de directrius, orientacions i estratègies perquè les biblioteques escolars tinguin una eina per valorar el seu grau d'inclusió respecte dels alumnes sords oralistes i sords signants.

3. Metodologia

Atès que el treball se centra en una proposta d'actualització de les Directrius i estàndards de la Generalitat dels centres educatius de Catalunya, l'anàlisi documental satisfarà els diferents objectius, ja que existeix una àmplia bibliografia sobre aquests.

Taula 1

Objectius del Treball de Fi de Grau.

Objectius	Metodologia
Definir la sordesa, així com les diferències derivades del canal i el codi del missatge	Anàlisi documental
Explorar la història escolar relacionada amb les biblioteques de les escoles i l'alumnat amb discapacitat auditiva	Anàlisi documental
Analitzar les propostes de les directrius i estàndards del Departament d'Ensenyament per les biblioteques dels centres educatius respecte a	Anàlisi documental

l'alumnat amb discapacitat auditiva tenint en compte models existents	
Aportacions de modificacions Dissenyar una proposta teòrica de millores en les directrius i estàndards perquè les biblioteques escolars tinguin una eina per valorar el seu grau d'inclusió respecte dels alumnes sords oralistes i sords signants.	Anàlisi documental

Nota. Elaboració pròpia.

Posteriorment, i per assegurar que les modificacions proposades siguin no només acurades a les necessitats educatives específiques de l'alumnat, sinó també factibles, aquestes seran avaluades per una experta amb coneixement i experiència en aquest àmbit.

4. Antecedents teòrics o pràctics de referència

4.1 Educació inclusiva

Segons Vilà (2019), l'educació inclusiva és *“un mecanismo clave para lograr una mejor calidad educativa y realizar el derecho a la educación de los niños con discapacidades [...] nos ayuda a todos a acoger y valorar positivamente la diversidad en nuestras sociedades”* (p.20). I és que la diversitat a les aules és un fet. Pel que fa a Espanya la *Ley Orgánica 1/1990 de Ordenación General del Sistema Educativo (LOGSE)*, en el seu Capítol V, estableix l'escolarització de l'alumnat mitjançant la seva integració en centres ordinaris, fomentat, però aules especials. No és fins a la *Ley Orgánica 2/2006 de Educación (LOE)* on realment es desenvolupa educació inclusiva, Capítol II.

No podem oblidar que Catalunya té les competències en educació i, per tant, les seves pròpies lleis. La Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació a Catalunya (LEC) i el Decret 150/2017, del 17 d'octubre, de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu regulen el dret de l'alumnat a rebre una educació integral i adequada a les seves necessitats (Síndic de Greuges de Catalunya, 2021).

Tindrem en compte també la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat, del 13 de desembre de 2006, aprovada i ratificada per Espanya el 23 de novembre de 2007, cosa que comporta l'elaboració del *Real Decreto Legislativo 1/2013, de 29 de noviembre, por el que se aprueba el Texto Refundido de la Ley General de derechos de las personas con discapacidad y de su inclusión social*.

4.2 Biblioteca escolar i la seva accessibilitat

A l'article 88 de la LEC (2009) s'inclou l'obligatorietat de la presència d'una biblioteca escolar al centre: "Tots els centres educatius han de disposar d'una biblioteca escolar, com a espai d'accés a la informació i font de recursos informatius en qualsevol suport a l'abast dels alumnes, del professorat i de la comunitat educativa (p. 56631)." Segons Centelles (2005) la biblioteca escolar: "[...] possibilita, de manera global, el treball en l'educació en valors i la convivència, perquè permet la democratització dels mitjans i dels materials d'aprenentatge, els quals posa a disposició de tots els seus usuaris" (p.21).

També la IFLA -Federación Internacional de Asociaciones de Bibliotecarios y Bibliotecas- i la UNESCO - Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura- a les seves *Directrices para el desarrollo del Servicio de bibliotecas públicas* (2001), diuen que:

Un principio fundamental de la biblioteca pública es que sus servicios deben estar a disposición de todas las personas, en lugar de orientados a un solo grupo de la comunidad con la consecuente exclusión de los demás. Habrá que tomar las medidas apropiadas para que los servicios sean igualmente accesibles a los grupos minoritarios que, por el motivo que fuere, no puedan utilizar los servicios generales, por ejemplo, minorías lingüísticas, personas con alguna discapacidad física o sensorial o quienes habitan en comunidades alejadas y no pueden acercarse a las bibliotecas. El nivel de financiación, el esquema de los servicios, el diseño de los edificios y sus horarios deben planificarse teniendo presente el concepto de acceso universal como principio indispensable. (p.13)

Així doncs, hem d'entendre el concepte d'accessibilitat més enllà del que és merament físic, si no com especifica l'IMSERSO (2011) en el seu manual *Bibliotecas accesibles para todos: Pautas para acercar las bibliotecas a las personas con discapacidad y a las personas mayores*: "No es solo importante que la persona con discapacidad pueda acceder al edificio, sino que ha de tener a su alcance todos los Servicios y productos culturales que en ellas se ofrecen." (p.8)

Però, per poder oferir el millor servei a la nostra biblioteca escolar centrant-nos en l'alumet amb discapacitat auditiva, cal que coneixem quines són les conseqüències de la pèrdua d'audició, així com les diferents ajudes tècniques ja existents amb l'objectiu d'incorporar-les en el nostre centre, tot basant-nos en una educació bilingüe -llengua oral i llengua de signes-.

4.3 Discapacitat auditiva

Existeixen dues perspectives respecte a la sordesa: la clínica i la sociocultural. La primera pren com a referència el dèficit d'audició i la intervenció rehabilitadora, se centra doncs en la

patologia i en les possibles repercussions en el desenvolupament. La segona pren a les persones sordes signants com un grup social minoritari que té una llengua, una història i una cultura pròpies.

Pino i Monterde ens parlen de com la concepció medico-rehabilitadora, és a dir, la perspectiva clínica, ha influenciat en gran manera a l'educació. És per aquest motiu que les diferents intervencions destinades als nens i nenes sordes se centren en la rehabilitació de l'oïda i la parla. Així doncs, el concepte dels mateixos els porta a parlar de necessitats especials sense tenir en compte les necessitats individuals, abocant-los a una metodologia oralista, que per norma, desemboca en fracàs. Ho resumeixen amb la frase: *“Educación” ha sido considerado como sinónimo de “rehabilitación”, y la intervención educativa con los niños sordos se ha encauzado hacia la enseñanza del habla.*” (Pino i Monterde, 2000, p.204)

El punt de vista mèdic tracta la sordesa com una deficiència orgànica i funcional i, per tant, incideix sobre la mateixa utilitzant ajudes tècniques com a audiòfons i implants coclears, per exemple. Se centra, doncs, només en l'oïda. Però per a Schlesinger i Meadow *“la sordera infantil profunda es más que un diagnóstico médico; es un fenómeno cultural en que se unen inseparablemente pautas y problemas sociales, emotivos, lingüísticos e intelectuales”*. (citada per Pino i Monterde, 2000, p.205)

I així ens porten a la perspectiva sociocultural. En aquesta trobem per primera vegada una diferenciació entre oralistes i signants. Pino i Monterde (2000) ens diuen que a la guia de la EUD (European Union of the Deaf) es defineix *“Sordo (con S mayúscula) se refiere a una persona que utiliza la Lengua de Signos como modo de comunicación primario, se identifica a sí misma con otras personas sordas y usualmente no oye”* (p.206), deixant constància d'aquesta manera que es prioritza el grup social a l'aspecte fisiològic. En aquesta guia, sempre basant-me en el capítol cinquè del llibre *Rasgos sociológicos y culturales de las Personas Sordas* (Pino i Monterde, 2000), la EUD també dóna definició per aquelles persones que no es troben dins d'aquesta comunitat:

sordo (con s minúscula) para referirse a una persona que, simplemente, no oye, bien por haber nacido ya sin oír (sordera congénita), por haber dejado de oír antes de adquirir la lengua oral (sordera prelocutiva) o por haber dejado de oír después de haber adquirido la lengua oral (sordera postlocutiva o, en la terminología de la Guía, adquirida). (p.206)

Aquesta segona definició, juntament amb la de persona hipoacúsica de la mateixa organització *–“cuya capacidad auditiva se ha deteriorado al punto de ocasionarles problemas en su interacción social que pueden aliviarse con dispositivos técnicos”* (Pino i Monterde, 2000, p.206)

– posa el focus en dues variables: l'edat d'aparició de la sordesa i el grau d'aquesta. Cadascuna de les combinacions possibles, així com el mateix individu, donaran lloc a diferents necessitats.

Així doncs, no totes les persones amb alguna deficiència auditiva formaran part de la Comunitat Sorda, ja que poden no sentir-se identificades amb aquesta, però, per altra banda, poden ser membres d'aquest grup social persones sense una afectació sensorial d'aquest tipus, normalment per ser descendents de persones sordes que tenen la llengua de signes com a llengua materna o persones que per motius afectius o professionals, i sent ja adults, han arribat a formar part de la Comunitat Sorda.

Segons el canal, que definirà el codi, Fernández (2000) ens parla de dues modalitats comunicatives: auditiva i visual. Ens assenyala que:

La diferencia radica en que, cuando el adulto y el niño son oyentes, la comunicación que se establece por la vía auditiva (lengua oral) se adquiere de forma espontánea y natural. Cuando los niños sordos la comunicación oral requiere aprendizaje y no se establecen interacciones naturales y fluidas. Sólo el uso de la visión garantiza una comunicación eficaz. La lengua de signos se convertiría en su lengua natural. (p.121)

L'ús del codi auditiu com a únic comportarà en l'infant les conseqüències en l'adquisició d'una llengua de manera total.

Sobre les diferents tipologies de pèrdues d'audició, així com el seu grau, tindrà una important repercussió en l'adquisició del llenguatge oral i en el desenvolupament cognitiu i social de l'infant. Villalba (2000) afirma que “*cuanto más severa y precoz es la pérdida auditiva, mayores repercusiones tiene en el desarrollo, sobre todo si se produce antes de la adquisición del lenguaje oral o cuando este, por no estar aún consolidado, puede regresar.*” (p.28)

Les diferents tipologies de pèrdua d'audició es refereixen al moment d'aquesta pèrdua respecte a l'adquisició del llenguatge oral i, per tant, diferenciat entre perlocutives i postlocutives. Segons Navarro (2003) l'emissió de sons no és un sistema de comunicació, i encara que no podem determinar exactament l'aparició del signe lingüístic, aquest comença cap als 10 mesos evolucionat cap a la paraula (13-14 mesos) i no sent complet fins als 3 anys. Donat que fins aquest moment les competències lingüístiques no estan completament consolidades, de manera que, si entre el naixement i els 40 mesos trobem una pèrdua d'audició, trobarem també un dèficit a l'aprenentatge natural de la llengua oral.

Tot i que la realitat és més complexa -existeixen altres factors com, per exemple la col·laboració familiar, l'estimulació primerenca, l'adaptació dels audiòfons, la qualitat de l'educació rebuda,

el grau de pèrdua auditiva, entre d'altres. Villalba (2000) ens llista (p.30-32), segons la pèrdua de decibels, les característiques de cada grup:

Taula 2.

Taula-resum de les característiques de Villalba (2000) adaptada.

Tipologia	Pèrdua de decibels (dB)	Afectacions
Audició sensiblement normal	0-20 dB	Sense afectació funcional
Hipoacúsia lleugera	20-40 dB	Dificultats en la percepció de la veu allunyada o xiuxiuejades, així com els matisos de la veu. Identifiquen sorolls familiars propers, però els resulta complicat fer-ho si estan més allunyats Poden beneficiar-se dels audiòfons
Hipoacúsia mitjana	41-70 dB	Necessiten un to elevat per comprendre la veu parlada (i sempre millor de cara a l'interlocutor per recolzar-se en la lectura de llabris). És complicat la seva participació en grans grups en una conversació ràpida. Hi ha sons propers que ja no s'identifiquen i que necessiten ser explorats visualment. En infants el llenguatge es desenvolupa més tard i, aproximant-nos als 70 dB, pot faltar vocabulari i tenir problemes lleus de gramàtica i sintaxi. La comprensió lectora es pot veure afectada. Per aquest motiu és necessari l'ús d'ajudes tècnics (com els audiòfons) per afavorir el seu desenvolupament de la llengua oral.
Hipoacúsia severa	71-90 dB	Només senten la veu en to elevat a l'oïda i, a prop de la pèrdua del 90 dB hi haurà consonants que es perdran. Necessiten recolzar-se en la lectura labial. Només senten els sorolls forts. La gramàtica, sintaxi, pronunciació, entonació, ritme i vocabulari es veuran afectades i necessitaran un especialista

		<p>(parcial o total) per l'aprenentatge de la llengua oral. Per aquest motiu la comprensió lectora es veurà afectada.</p> <p>Es tracta, però, d'un grup molt heterogeni segons diferents factors vitals com: l'educació, el contacte amb altres persones sordes i la llengua de signes, la qualitat de les restes auditives... És important l'ús d'ajudes tècniques tan aviat com es pugui.</p>
Sordesa profunda	Més de 90 dB de pèrdua auditiva	<p>La comprensió de la llengua oral depèn gairebé exclusivament de la lectura labial, que en alguns casos les ajudes tècniques poden ser un complement per la percepció de la parla. Per aquest motiu el domini de la llengua oral s'assolirà amb l'ajuda dels especialistes. Només el 15% aconseguen un nivell de lectura funcional. En aquest grup trobem la majoria d'usuaris de la Llengua de signes (element lingüístic i cultural que garanteix la interacció social i afectiva, així com l'intercanvi d'informació).</p> <p>Només perceben els sorolls intensos i, en alguns casos, només vibracions.</p> <p>Actualment, s'aconsella diferenciar entre tres grups segons la utilitat de les ajudes tècniques:</p> <ul style="list-style-type: none"> o Pèrdues de 91-100 dB: especialment útils o Pèrdues de 101-110 dB: certa aportació o Pèrdues de més de 110 dB: contribució moderada

Nota. Elaboració pròpia

Però si el dèficit apareix després de l'adquisició del llenguatge de manera consolidada, essent doncs una pèrdua auditiva postlocutiva, la repercussió serà menor, ja que l'infant ha fet seu un sistema simbòlic per representar la realitat i interactuar socialment. Els nens afectats a partir del seu segon i tercer any de vida tenen una major experiència amb el so i gràcies a això, segons Marchesi (1987), aconseguiran una major competència lingüística. No obstant això, l'expressió fonètica i el timbre de veu es veuran afectats i, per conservar la qualitat i intel·ligibilitat de la parla, caldrà un control audífonatori on tindrà molta importància l'ús dels audífons per l'autocorrecció de l'infant, així com la implicació de professionals. Villalva (2000) també recomana que:

“Las personas con sorderas profundas, aunque sean postlocutivas, necesitan conocer la lengua de signos. Depender sólo de la labiolectura reduce considerablemente sus posibilidades comunicativas. La lengua de signos puede aportarles fluidez, precisión y la posibilidad de seguir actos colectivos: conferencias, reuniones, clases, etc.” (p.34)

Actualment, les persones sordes tenen al seu abast un conjunt d'eines d'origen tècnic destinades a afavorir la seva autonomia en situacions on els imputs acústics són difícils o impossibles de captar per elles. Segons Ferrer (2000), una ajuda tècnica és *“cualquier artículo, equipo global o parcial, o cualquier sistema adquirido comercialmente o adaptado a una persona, que se usa para aumentar o mejorar capacidades funcionales de individuos con discapacidades”* (p.149-150). Un dels conceptes més interessants d'aquesta definició és que posa rellevància la singularitat de cada persona sorda, que necessitarà o utilitzarà unes ajudes determinades. A més a més, no totes les adaptacions es comercialitzaran, sinó que la nostra capacitat de creació i adaptació també serà molt important.

Tot i que existeix un gran ventall d'ajudes tècniques, en aquest treball de recerca ens centrarem en aquelles que poden ser d'utilitat en l'àmbit d'una biblioteca escolar. Algunes d'elles seran mencionades, però tant l'audiòfon com l'implant coclear són dues opcions que ni són vàlides per totes les persones ni correspon a l'escola la decisió del seu ús, tot i que hem de tenir en compte que hi haurà d'altres que en dependran d'elles. Em basaré en Ferrer (2000) per tal de fer un recull:

- L'audiòfon és un centre processador del so i no només un amplificador d'aquest. No només manipula la intensitat, sinó que és capaç de fer-ho de manera diferencial segons les diferents freqüències, de manera personificada per a cada usuari. De tipus d'audiòfons en podem diferenciar segons com tracten i controlen el so o segons el lloc on se situen. En la primera classificació trobem els audiòfons analògics, els digitals i els digitalment programables -de menys a més prestacions pel que fa a l'adaptació dels canvis acústics de l'ambient-. Segons la ubicació, es diferencien en retroauriculars -a la part posterior del pavelló auditiu-, intracanal -no són utilitzats per nens ja que el seu conducte auditiu encara està subjecte a canvis pel creixement físic- i CIC - d'inserció profunda-. I alguns incorporen un commutador per tal de passar al denominat mode “T”, que capta el so directament dels senyals de ràdio.

Un dels grans perills de l'audiòfon és que pot conduir a l'error de creure que el nen sord, només per la presència d'aquests, ho deixa de ser. Només en casos de pèrdues lleus/moderades ens podríem apropar a què l'infant es desenvolupi sense limitacions en un entorn oient.

- L'implant coclear substitueix les cèl·lules ciliades situades a l'oïda interna, en l'òrgan de Corti. En una audició estàndard, aquestes són estimulades pel moviment del fluid provocat per les ones sonores i generen impulsos elèctrics que el cervell interpreta, però en la persona implantada les fibres nervioses del VIII par cranial són estimulades per aquesta ajuda tecnològica. També incorporen un mode "T".

Hem de tenir en compte que no totes les pèrdues d'audició severes i profundes són degudes a la disfunció de les cèl·lules, així que serà una ajuda universal per a tots els infants, ni dotarà als implantats d'una percepció similar a la d'una persona oient, sinó que el dotarà d'una audició funcional.

- Els sistemes d'FM són adients per metodologies més tradicionals, on el pes recau en el discurs del mestre, sent aquest fonamental l'únic emissor. Això és degut al fet que l'aparell que recull el senyal sonora i la transmet al receptor en posició "T" només se centra en qui porta aquest. Tot i que soluciona el problema de l'atenció dividida, disposem d'una altra ajuda tècnica més adient per l'espai de la biblioteca escolar: el bucle magnètic. Aquest també transmet la font sonora transformant-la per la millor recepció d'audiòfons i implants coclears en mode "T". La gran diferència amb els sistemes FM és que permeten diferents connexions. Alguns bucles, fins i tot, poden ser individuals, col·locant-se al voltant del coll com un collaret, i millorant la qualitat del so que es produeix al seu entorn.

Existeixen, a més a més, una àmplia gamma d'amplificadors de senyals d'aparells emissors d'àudio. La transmissió des de l'aparell emissor fins al receptor pot ser mitjançant cable, infrarojos o ràdio freqüència.

- Un altra tipologia d'ajuda és la dels intèrprets de llengua de signes. La seva funció és la de passar d'una emissió en codi sonor a un codi visual. Mentre els anteriors eren més adients per pèrdues lleugeres o moderades, aquests són fonamentals per les severes i profundes, ja que, segons el codi deontològic dels intèrprets, la informació serà imparcial i d'acord amb allò que és diu i succeeix -la interpretació inclou també sorolls de l'ambient, per exemple- també existeixen

- Caldrà incloure també altres elements que recullin l'inici d'un senyal acústic i la transformin en un imput lumínic, com per exemple diferents làmpades de diferents colors situades en diferents punts de la biblioteca pels diferents tons del timbre de l'escola -canvi de classe, emergència...-

4.4 Història escolar relacionada amb les biblioteques de les escoles i l'alumnat amb discapacitat auditiva

Si hi ha dos pioners en l'educació de les persones sordes són Girolamo Cardano (1501-1578) i fra Pedro Ponce de León (1520-1584). Però mentre que el primer -metge, filòsof i matemàtic- va dedicar els seus esforços en ensenyar a la seva filla, amb sordesa profunda prelocutiva, el monjo benedictí va educar a diferents alumnes nobles -amb l'objectiu que poguessin heretar-

Girolamo, tal com ens expliquen Márquez, Martínez i Minguet (2000), encunya la frase: "*el mudo leyendo oiga y escribiendo hable*" (p.149), com que afirmà que el sord pot aprendre mitjançant símbols escrits, estableix per primer cop la relació entre els llibres i les persones sordes. Això no obstant, a l'educació individual que oferia fra Ponce de León s'incorporava l'escriptura, així com la dactilologia i la parla, de manera significativa per a cada alumne i, després, el moviment de l'aparell fonador per la mateixa manera. És per aquest motiu que podem afirmar que el seu propòsit no era únicament la "desmutització", sinó també la lectoescriptura.

Els mètodes, però, solien ser secrets, i tot i que existeixen autors que fan referència a manuscrits del fra -Ambrosio Morlaes (1575), Fra Juan de Castiñaza (1583) i Francisco Vallés (1595)- aquests s'han perdut. Hervás i Panduro (1795), dos segles més tard, també es refereix a Ponce de la següent manera: "*Debemos pues al monje Pedro Ponce de León la gloria singular de haber inventado, perfeccionado y escrito el arte de enseñar a los sordomudos el habla, la escritura y las ciencias.*" (Márquez, Martínez i Minguet, 2000, p.150)

No obstant això, el primer tractat sobre l'educació de sords que es conserva és *La Reducción de las letras y arte para enseñar a hablar a los mudos*, de 1620, escrit per Juan Pablo Bonet (1573-1633), soldat i filòleg. Aquest es trobava al servei de la família Hernández de Velasco, condestables de Castilla amb sordesa genètica. Per aquest motiu també havia comptat per altres infants de la família amb els serveis de fra Ponce de León anys enrere. Per aquest motiu es creu que el tractat podria estar documentat amb manuscrits que conservessin els Velascos, així com en la tradició oral que es mantindria a la família.

Però fou Ramírez de Carrión, l'encarregat de l'educació d'aquesta nova generació de sords de la noble família. Al seu llibre de 1629, *Maravillas de la Naturaleza*, manifesta haver ensenyat a parlar a diferents persones sordes. Hem d'entendre que aquests pioners en l'educació de les persones sordes només ho feien per la necessitat d'aconseguir el dret legal de l'herència, de manera que només eren alumnes els nois de les famílies nobles. (Malgrat això, se sap que els dos germans sords de la família Hernández de Velasco van ensenyar el que havien après a les seves tres germanes sordes).

Luis de Velasco, alumne de Carrión, va conèixer a Kenelm Digby (1603-1665), qui va escriure *Two treatises: in the one of which, the nature of bodies; in the other, the nature of mans soule, is looked into: in way of discovery of the immortality of reasonable soules*, on feia menció al cas del primer, difonen així el cas per tota Europa, on altres erudits van escriure altres tractats d'educació de persones sordes -John Wallis (1653) a Oxford, Amman (1692) a Holanda i Jacob Rodrigues Pereire (1762) a França, de qui se sospita que tenia fonts més directes sobre Ponce i Bonet, ja que era d'origen peninsular-. Això no obstant, tots ells, que tenen com a referents els pioners espanyols, són pilars de l'educació oralista, pel fet que el seu únic objectiu era aconseguir que els infants parlessin.

Després d'ells no trobem un altre referent en la història de l'educació de persones sordes que hagi utilitzat material relacionat amb l'àmbit de les biblioteques en les primeres etapes de l'educació -tot i que a partir del segle XVIII comencen a crear-se institucions dedicades a l'educació de les persones sordes (normalment centrades en la llengua oral a Europa) i que el 1864 es crea la Universitat Gallaudet als Estats Units. A Espanya, l'any 2001, la col·laboració de la *Confederación Estatal de Personas Sordas* (CNSE) i la Universidad de Alicante en el projecte "*Escuela saludable e inclusiva para niñas y niños sordos*", que actualment té continuïtat a la pàgina web d'*Escuelas Excepcionales*, on podem trobar sobre l'educació de persones sordes des d'infantil a la Universitat: investigacions, notícies i recursos (entre ells diferents contes i llibres en formats diversos).

Hem de tenir en compte que aquest poc ús de les biblioteques escolars amb relació a l'educació dels infants amb deficiència auditives es tracta de quelcom generalitzat. No és fins al 1835 quan als Estats Units es promulga una llei que disposa que els districtes escolars destinessin part del pressupost a les biblioteques escolars, el 1892 l'estat de Nova York crea la Divisió de Biblioteques Escolars, i en 1896 la *National Education Association* va crear la secció de biblioteques escolars, que té una gran influència sobre les europees.

I és que a Europa la realitat d'aquestes biblioteques era molt dispar: mentre que a Suècia, el 1912, ja s'assignava un pressupost diferenciat al de les biblioteques públiques, als països del sud, de manera general, la biblioteca escolar no existeix de forma autònoma, sinó que se subsumeix a la pública.

Per exemple, tal com ens explica Camacho al seu llibre, *La biblioteca escolar en España: pasado, presente y un modelo para el futuro* (2004), no és fins al 1989 quan a Espanya se celebra el *Seminario Hispano-Británico de Bibliotecas Escolares*. Aquest, fruit de la cooperació entre el

Centro de *Coordinación Bibliotecaria del Ministerio de Cultura* i *The British Council*, va tractar sobre l'experiència britànica en aquest camp i les necessitats del sistema espanyol.

5. Avaluació i propostes de millora de les Directrius i estàndards per a les biblioteques escolars de la Generalitat de Catalunya

Abans d'iniciar aquest punt, s'ha de deixar constància que les Directrius i estàndards per a les biblioteques dels centres educatius de la Generalitat de Catalunya es van crear per a tots els centres educatius. És a dir, que engloba des d'educació infantil als centres per adults, incloent-hi escoles oficials d'idiomes i conservatoris de música i dansa. Aquest treball de fi de grau, però, està pensat de manera exclusiva per aquelles biblioteques que es troben en centres d'Educació Primària.

Dels diferents punts que podem trobar a les Directrius i estàndards per a les biblioteques dels centres educatius de la Generalitat de Catalunya -que es pot consultar a l'enllaç de l'Annex 1 d'aquest treball- es farà una proposta de modificació en aquells que, de manera específica, puguin millorar l'experiència de l'alumnat sord -oralistes o signants- a l'espai de la biblioteca escolar, tot servint de guia principal el document "*Bibliotecas accesibles para todos: Pautas para acercar las bibliotecas a las personas con discapacidad y a las personas mayores*" de l'IMSERSO (2011).

El punt "2.1 La biblioteca escolar: missió i funcions" inicia les directrius. Els punts que es desenvolupen en aquest punt 2.1 són essencials per al bon funcionament de la biblioteca del centre i no necessiten cap mena de modificació pel que fa a la deficiència auditiva. Destacar, però, que no es fa cap menció d'alumnes amb necessitats específiques de suport educatiu ni té en compte les possibles discapacitats dels altres membres de la comunitat educativa.

Al punt "2.2 Espais", pàgina 17, sí que es poden fer unes incorporacions al text original per tal d'assegurar que tots els infants puguin participar en igualtat de condicions. És així, doncs, al punt "2.2.1. Instal·lacions i equipament" caldrà incorporar senyals lluminosos, tant d'emergència com d'avís de canvi de classe (si l'escola disposa d'aquest sistema), en diferents punts de l'espai destinat a la biblioteca escolar, de manera que puguin ser percebudes per l'usuari sord en el lloc on es trobi. En les Pautas del IMSERSO del 2011 que ja hem mencionat abans, en la pàgina 48, dins de "*Productos de apoyo para personas sordas o con discapacidad auditiva*" recomana també la instal·lació d'un bucle magnètic pels usuaris d'audiòfons o implants coclears -tot i que, com hem vist abans, també existeixen bucles individuals-. A més, a la pàgina 31, recomana que

per “[...] *identificar las distintas zonas y elementos de la biblioteca se utilizarán símbolos universalmente reconocidos, comprensibles y diferenciados. La letra utilizada en paneles y elementos señalizadores debe cumplir los mínimos requisitos técnicos que garanticen su sencillez, claridad y legibilidad*”. La tipologia d’aquests texts han de ser, segons Calícrates 2018 (p.5), sense *serif*, per afavorir la seva comprensió.

A l’apartat “2.3”, que tracta de la col·lecció, es fa esment en el punt “2.3.2. Contingut de la col·lecció”(p.21) de la necessitat que la biblioteca escolar compti amb “Materials per als nois i noies amb necessitats educatives especials (materials de lectura fàcil, materials de lletra gran, audiollibres, etc.)”, com els recollits per la biblioteca Miguel de Cervantes de Màlaga (annex 2.1). Seria recomanable incloure també “*Vídeos y DVD (medios audiovisuales) con subtítulo para personas sordas*” (IMERSO, 2011, p.48), sempre atents perquè siguin pròxims al nivell de lectura dels alumnes a qui aniran dirigits. I, pels infants i altres usuaris de la llengua de signes, “*adaptación de estos libros a través de formatos digitales que incorporen la información en su propia lengua natural, la lengua de signos*” (IMERSO, 2011, p.48) com podrien ser la *Colección Animacuentos d’Onda Educa*. Però, no és suficient únicament amb assegurar-nos l’accessibilitat a la informació, sinó que la col·lecció ha d’incorporar tant documents que tractin de la sordesa com els recollits a l’annex 2.2 o aquells -que superats els criteris bàsics de selecció de la Generalitat de Catalunya- amb personatges que tinguin aquesta deficiència auditiva com pot ser el llibre *El misterio* de Julia d’Àngela Sánchez Vallina. És important que “*estos materiales no deberían mantenerse como una colección separada físicamente, sino que deberían integrarse a los recursos totales de la biblioteca.*” (IFLA, 2000).

Dels “2.4 Serveis” (p.24), cal donar informació que sobre el “2.4.4. Servei de promoció i foment de la lectura”(p.25) la *Fundación CNSE (Confederación Estatal de Personas Sordas) para la Supresión de las Barreras de Comunicación*, va desenvolupar la col·lecció *Signos que Cuentan, Cuentos que Signan*, especialment dirigit per a aportar recursos per fomentar la lectura en nens i nenes sordes. A més, els i les responsables de la biblioteca escolar (sigui com a coordinador/coordinadora o comissió) han de tenir en compte als usuaris, especialment l’alumnat, amb discapacitat auditiva en les diferents propostes de promoció de la lectura (respecte als materials -*ut supra*-, temporalització o espais utilitzats, entre d’altres).

Sobre el “2.5 Personal de la biblioteca escolar” (p.26), la IFLA (2000), en els seus lineaments, exposa que “*El personal de la biblioteca debería recibir entrenamiento enfocando los asuntos involucrados en el ofrecimiento de servicios a la comunidad sorda.*” ja que per “[...] *ofrecer servicios adecuados y apropiados para las personas sordas, es necesario que los miembros del*

personal entiendan sus necesidades especiales [...]” (p.11) i “es esencial que el personal de la biblioteca sea consciente de esta variedad, y que tenga el entrenamiento necesario para saber qué hacer para entender y hacerse entender cómodamente” (p.14). Cal fer menció també a l'apartat “Equip de suport a la biblioteca” (punt 2.5.6, pàgina 29), on es podria incorporar un intèrpret de llengua de signes, professional que l'IMSERSO recomana a totes les biblioteques per tal que les persones sordes puguin accedir a totes les activitats, encara que això constitueix avui en dia una utopia. Però, la participació de persones sordes adultes també seria fonamental pels infants usuaris de la llengua de signes. Com diuen Márquez, Martínez i Minguet (2000) la seva:

[...] fluidez comunicativa le va a permitir la utilización de su lengua natural, van a convertirse en modelos lingüísticos competentes desde las primeras edades, lo que posibilitará además un desarrollo socioemocional íntegro, al tener el alumno sordo referentes adultos con los que identificarse. Para las familias estos profesionales sordos también serán importantes, pudiendo ver en ellos el futuro de sus hijos o hijas. (p.182)

El punt “2.9 Principals elements de mobiliari” (p.33). El subapartat “2.9.3 Punts de consulta: taules i cadires” (p.34) caldria incloure una recomanació per tal que les taules siguin rodones o ovalades. D'aquesta manera, ens assegurem que “s'evitin les agrupacions en grans fileres” i com diu IMSERSO (2011), son millors pel treball en grup, ja que d'aquesta manera els infants poden veure als altres companys i companyes que estiguin asseguts amb ell o ella, facilitant el contacte visual amb la persona que estigui parlant i ajudant, doncs, a la seva integració en la conversa. També, en el “2.9.4 Punts d'accés informàtic” (p.35) caldria incorporar al material mencionat en aquest punt les *webcams*, per tal que els infants d'escoles diferents puguin comunicar-se en llengua de signes, amb l'objectiu de permetre el contacte amb altres membres de la Comunitat Sorda.

Taula 3

Resum de les propostes de millores de les Directrius i estàndards per a les biblioteques escolars de la Generalitat de Catalunya per apartats.

Directrius i estàndards de la Generalitat de Catalunya per a biblioteques dels centres educatius	Propostes de modificació
2.1 La biblioteca escolar: missió i funcions	Fer menció del paper de la biblioteca escolar en les necessitats específiques de suport educatiu.
2.2 Espais	
2.2.1. Instal·lacions i equipament	Senyals lluminoses: emergència i d'avís de canvi de classe (si l'escola disposa d'aquest sistema). Bucle magnètic. Simbologia i lletra fàcilment comprensible (sense <i>serif</i>).
2.3 La col·lecció	
2.3.2. Contingut de la col·lecció	Materials per als nois i noies amb necessitats educatives especials (materials de lectura fàcil, materials de lletra gran, audiollibres, etc.) Materials que tractin la sordesa
2.4 Serveis	
2.4.4. Servei de promoció i foment de la lectura	Foment de la lectura en nens i nenes sordes
2.5 Personal de la biblioteca escolar	Formació del personal de la biblioteca escolar en les característiques de les persones sordes i en mètodes de comunicació.
2.5.6 Equip de suport a la biblioteca	Incorporar un intèrpret de llengua de signes. Participació de persones sordes signants.
2.9 Principals elements de mobiliari	
2.9.3 Punts de consulta: taules i cadires	Recomanació d'utilitzar taules rodones o ovalades
2.9.4 Punts d'accés informàtic	Incorporar <i>webcams</i>

Nota. Elaboració pròpia.

6. Avaluació externa de la innovació

L'experta consulta per l'avaluació d'aquest treball forma part de l'equip directiu de l'escola Lola Anglada de l'Hospitalet de Llobregat i és la responsable de la comissió de biblioteca. És un centre de màxima complexitat -segons la resolució ENS/2466/2018, de 22 d'octubre, del Departament d'Ensenyament- que està posant en relleu la importància de la biblioteca escolar en el seu centre.

Aquesta professora s'ha considerat molt adequada per avaluar la proposta d'innovació de les Directrius i estàndards de la Generalitat de Catalunya per a biblioteques dels centres educatius no només per tenir acreditat el perfil professional de "Lectura i biblioteca escolar", sinó també per la seva àmplia experiència docent on ha estat en contacte amb diferents alumnes amb discapacitat auditiva (Annex 3).

L'avaluació de l'experta s'ha dut a terme a partir de la taula, adjunta a l'annex 4, creada per l'autora d'aquest treball amb l'objectiu que es tractessin temes concrets en l'adequació dels suports intensius per l'alumnat sord i la viabilitat dels canvis proposats.

Taula 4

Avaluació de l'experta

Avaluació de la proposta de millora de les Directrius i estàndards de la Generalitat de Catalunya per a biblioteques dels centres educatius respecte a l'alumnat de la comunitat Sorda i hipoacúsics		
<i>Suports intensius a l'audició i llenguatge</i>	<i>Recursos humans</i>	La formació del personal de la biblioteca respecte a les NESE de l'alumnat sord no només és interessant per la biblioteca escolar, sinó també pel centre i, per aquest motiu ja s'està fent. Un intèrpret de llengua de signes o una persona sorda signant donaria a l'alumnat una visió d'un alumne amb coneixements nadius de la seva llengua més natural (per als profunds).
	<i>Recursos materials</i>	Els recursos esmentats a vegades poden ser considerades mesures universals (com les taules rodones per fer treballs o la tipografia clara de les lletres). D'altres, com els bucles magnètics o

		els senyals lluminosos sí que son més específics i son recursos que s'han d'implementar no només a la biblioteca, sinó a tot el centre.
<i>Viabilitat</i>	<i>Recursos humans</i>	Malauradament, el servei d'intèrpret del CREDA és només per alumnat de postobligatòria, de manera que com escola no-bilingüe no disposem aquest servei. Es podria considerar afegir contactes de persones sordes adultes signants que volguessin participar amb les escoles?
	<i>Recursos materials</i>	Respecte als llibres que proposes, serà fàcil incloure'ls en la compra de nou material (l'escola ja disposa d'una partida cada trimestre per l'adquisició de nous llibres). Altres, com les webcams o les taules rodones, només seria qüestió de dotar-los d'altres funcions, malgrat que potser no totes les escoles disposen d'aquests recursos i suposarien unes despeses afegides.
<i>Altres comentaris</i>	Considero que aquestes propostes no haurien de ser destinades a un centre, sinó a fer canvis en com la Generalitat veu als centres, de manera que es pogués destinar més recursos a les biblioteques escolars i fer-les més adequades a totes les NESE. Actualment, gran part de les escoles ja disposa dels diferents recursos materials que afegeixes en les teves propostes, però una partida especial en aquesta direcció sempre és una bona empenta.	

7. Conclusions

A l'hora de fer aquest treball escollir la modalitat va ser un primer pas clau. Es va considerar factible dur a terme un projecte d'innovació a partir d'una metodologia de recerca bibliogràfica i ara, després de tancar l'últim punt, es pot afirmar que la hipòtesi inicial ha resultat correcta, ja que s'han pogut trobar moltes i bones referències bibliogràfiques que tractaven el tema de les biblioteques escolars i el de la sordesa en infants, així com sobre adaptacions per la discapacitat

auditiva a les biblioteques. Ara bé, lamentablement s'ha hagut de fer un triatge exhaustiu, pel fet que molts dels documents de la biblioteca del Campus Mundet encara hi tenen una visió mèdica de la deficiència auditiva. En definitiva, l'autora d'aquest treball es congratula, no només d'haver assolit satisfactòriament els objectius inicials, sinó també d'haver aprofundit en els coneixements previs que tenia sobre aquests temes.

Sobre el primer objectiu - definir la sordesa, així com les diferències derivades del canal i del codi del missatge- crec que en aquest treball es fa palès que la sordesa és molt més que quelcom definible mèdicament, havent-hi implicacions socials i culturals. Per altra banda, tot i les diferents ajudes tècniques esmentades en aquest treball, queda clar, com ens diu Villalba (2000), que si un infant té un cert grau de pèrdua d'audició, és molt recomanable que aprengui la llengua de signes, no només perquè aquesta serà per a ell més natural que qualsevol llengua oral, sinó que permetrà el seu desenvolupament cognitiu i personal.

El segon objectiu, amb l'exploració de la història escolar relacionada amb les biblioteques de les escoles i l'alumnat amb discapacitat auditiva, ha posat en relleu la història paral·lela que ha tingut, tant en l'educació formal ordinària com en l'educació més especialitzada d'alumnes sords. També s'ha pogut comprovar com les biblioteques escolars són cada cop més rellevants en els centres escolars, de manera que al llarg de la història han deixat de ser quelcom més a formar part del programa escolar. Però, per tal que aquestes siguin tan inclusives com la resta del centre, caldrà incorporar petits canvis tècnics, així com fer participis a les persones sordes del centre. Implica, doncs, un canvi de mentalitat que ja s'està fent pel que respecta a l'obertura del centre a la comunitat.

Finalment, a l'hora de dissenyar una proposta de millora de les Directrius i estàndards per a les biblioteques dels centres educatius de Catalunya de la Generalitat perquè les biblioteques escolars tinguin una eina per valorar el seu grau d'inclusió respecte als alumnes sords oralistes i sords signants, l'especialista consultada considera que aquestes poden ser assumibles econòmicament per totes les biblioteques escolars, malgrat que seria millor si la Generalitat de Catalunya en destinés una partida especial. D'entre elles en destaca especialment la necessitat d'un fons bibliogràfic on els alumnes es sentin representats, així com els senyals lluminosos, fonamentals per tal que els infants rebin els estímuls sonors que perceben els seus companys.

Després de fer aquest treball es pot concloure que encara falta perquè les escoles siguin completament inclusives, tot i que no és per manca de voluntat dels centres ni per les lleis vigents, sinó perquè l'Estat no disposa els recursos necessaris perquè aquestes ho puguin portar

a la pràctica, ja que hem pogut veure que les diferents lleis busquen la igualtat, però sense prou dotació econòmica no s'hi pot dur a terme.

Per concloure, seria recomanable posar a prova les diferents propostes aquí fetes, per tal de veure si cal incloure d'altres o si són suficients pel que respecta a la integració dels alumnes amb deficiències auditives. A més a més, si es volgués continuar amb la investigació d'aquest Treball de Fi de Grau, seria recomanable portar a cap possibles millores de les Directrius i estàndards per a les biblioteques dels centres educatius de Catalunya de la Generalitat per altres discapacitats sensorials com ara la ceguesa o la sordceguesa.

8. Referències

- Ajuntament de Madrid (2008). *Plan de accesibilidad en la red de Bibliotecas Públicas del Ayuntamiento de Madrid*. [com_367.pdf \(mcu.es\)](#)
- Calícretes (Juny de 2018). *Guía para hacer bibliotecas accesibles*. [Guía para hacer bibliotecas accesibles \(observatoriodelaaccesibilidad.es\)](#)
- Camacho, J.A. (2004). *La biblioteca escolar en España pasado, presente y un modelo para el futuro*. Ediciones de la Torre.
- Centro de Referencia Estatal de Autonomía Personal y Ayudas Técnicas (CEAPAT), IMSERSO, Ministerio de Sanidad, Política Social e Igualdad i Sánchez Salcedo, A.M. (Coords.) (2011). *Bibliotecas accesibles para todos: Pautas para acercar las bibliotecas a las personas con discapacidad y a las personas mayores* (Segona edició). Instituto de Mayores y Servicios Sociales (IMSERSO).
http://www.imserso.es/InterPresent1/groups/imserso/documents/binario/33010bibio_tacc2011.pdf
- Centelles, J. (2005). *La biblioteca, el cor de l'escola*. Associació de Mestres Rosa Sensat.
- Decret 150/2017, de 17 d'octubre, de l'atenció educativa a l'alumnat en el marc d'un sistema educatiu inclusiu. *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya*, 7477. [C: 17.291.050 \(gencat.cat\)](#)
- Federación Internacional de Asociaciones e Instituciones de Bibliotecas (2000). Lineamientos para los Servicios Bibliotecarios para Personas Sordas. IFLA. [Microsoft Word - Spanish 2nd Edition.doc \(ifla.org\)](#)
- Federación Internacional de Asociaciones de Bibliotecarios y Bibliotecas i Organización de las Naciones Unidas para la Educación, la Ciencia y la Cultura (2001). Directrices IFLA/UNESCO para el desarrollo del servicio de bibliotecas públicas. IFLA. <https://www.ifla.org/files/assets/hq/publications/archive/the-public-library-service/pg01-s.pdf>
- Fernández, M. de P. (2000). Familia. Dins Minguet Soto, A. (Coord.) *Rasgos sociológicos y culturales de las Personas Sordas. Una aproximación a la situación del colectivo de Personas Sordas en la Comunidad Valenciana* (pp.105-139). FESORD.
- Ferrer Manchón, A. (2000). Ayudas técnicas y tecnológicas para la vida cotidiana. Dins Minguet Soto, A. (Coord.) *Rasgos sociológicos y culturales de las Personas Sordas. Una*

aproximación a la situación del colectivo de Personas Sordas en la Comunidad Valenciana, 63-100. FESORD.

Fortich, L. (1987). *La deficiencia auditiva: Una aproximación interdisciplinar*. Promolibro

Ley 13/1982, de 7 de abril, de integración social de los minusválidos. *Boletín Oficial del Estado*, 103, de 30 de abril de 1982. [Ley 13/1982, de 7 de abril, de integración social de los minusválidos. \(boe.es\)](#)

Ley Orgánica 2/2006, de 3 de mayo, de Educación. *Boletín Oficial del Estado*, 106, de 4 de mayo de 2006, 17158-17207. [A17158-17207 \(boe.es\)](#)

Ley Orgánica 8/2013, de 9 de diciembre, para la mejora de la calidad educativa. *Boletín Oficial del Estado*, 295, de 10 de diciembre de 2013, 97858-97921. <http://www.boe.es/boe/dias/2013/12/10/pdfs/BOE-A-2013-12886.pdf>

Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació. *Diari oficial de la Generalitat de Catalunya*, 16 de juliol 2009, núm. 5422, pp. 56589-56682. [Llei 12/2009, del 10 de juliol, d'educació \(parlament.cat\)](#)

Marchesi, A. (1987). *El desarrollo cognitivo y lingüístico de los niños sordos*. Alianza Psicología

Márquez, I., Martínez, C.S. i Minguet, S. (2000). Educación. Dins Minguet Soto, A. (Coord.) *Rasgos sociológicos y culturales de las Personas Sordas. Una aproximación a la situación del colectivo de Personas Sordas en la Comunidad Valenciana* (pp.143-194). FESORD.

Navarro Pablo, M. (2003). Adquisición del lenguaje. El principio de la comunicación. *CAUCE, Revista de Filología y su Didáctica*, 26, 321-347. https://idus.us.es/xmlui/bitstream/handle/11441/13138/file_1.pdf?sequence=1

OMS (10 de maig de 2022). *Ear Health*. [Ear Health | WHO | Regional Office for Africa](#)

Pino, F. i Monterde, M. (2000). Sociología de las personas sordas. Dins Minguet Soto, A. (Coord.) *Rasgos sociológicos y culturales de las Personas Sordas. Una aproximación a la situación del colectivo de Personas Sordas en la Comunidad Valenciana* (pp.199-248). FESORD.

Real Decreto Legislativo 1/2013, de 29 de noviembre, por el que se aprueba el Texto Refundido de la Ley General de derechos de las personas con discapacidad y de su inclusión social, *Boletín Oficial del Estado*, 289, 95635-95673. [Disposición 12632 del BOE núm. 289 de 2013](#)

Resolució ENS/2466/2018, de 22 d'octubre, Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya.
https://dogc.gencat.cat/ca/pdogc_canals_interns/pdogc_resultats_fitxa/?action=fitxa&docum entId=833133&language=ca_ES

Síndic de Greuges de Catalunya (2021). *La educación inclusiva en Cataluña*. Síndic de Greuges.
[Informe educacion inclusiva cast.pdf \(sindic.cat\)](#)

Vilà, M. (2019). El derecho a una educación inclusiva para todos los niños, jóvenes y adultos, también para los que no tienen discapacidad. Una obligación todavía incumplida y una oportunidad poderosa. Aparicio, M. i Porxas, M.A. (Coords.) *Drets i discapacitat : la Convenció sobre els Drets de les Persones amb Discapacitat : de la teoria a la pràctica* (pp. 15-36) Universitat de Girona. [DretDiscapacitat.pdf \(udg.edu\)](#)

Villalba Pérez, A. (2000). Sordera. Dins Minguet Soto, A. (Coord.) *Rasgos sociológicos y culturales de las Personas Sordas. Una aproximación a la situación del colectivo de Personas Sordas en la Comunidad Valenciana* (p p.7-59). FESORD.

9. Annex

Annex 1. Enllaç a les Directrius i estàndards per a les biblioteques dels centres educatius de Catalunya

[directrius_biblio_centres.pdf \(gencat.cat\)](#)

Annex 2. Bibliografia relacionada amb discapacitat auditiva

2.1 Llistat de llibres de lectura fàcil

[DOSSIER LIBROS lectura facil \(malaga.eu\)](#)

2.2 Llistat de llibres que tracten la sordesa

[DOSSIER F.AUDIOVISUALES DISC AUDITIVA \(malaga.eu\)](#)

[DOSSIER LIBROS DISC AUDITIVA \(malaga.eu\)](#)

Annex 3. Document de sol·licitud de l'assessorament puntual d'un professor o professora expert

Sol·licitud de l'assessorament puntual d'un professor o professora expert

COMISSIÓ DE TREBALL DE FINAL DE GRAU, FACULTAT D'EDUCACIÓ

Grau de Mestre d'Educació Infantil / Grau de Mestre d'Educació Primària

L'ESTUDIANT

Nom i cognoms: Teresa Díaz Jurado

Y Ensenyament: Grau de Mestre d'Educació Infantil

Y Ensenyament: Grau de Mestre d'Educació Primària

SOL·LICITA

L'assessorament puntual d'un professor o professora expert en l'àmbit i/o temàtica de

Biblioteques escolars i Necessitats Específiques de Suport Educatiu de l'alumnat sord

per a l'elaboració del Treball Final de Grau titulat:

Revisió de les Directrius i estàndards de la Generalitat de Catalunya per a biblioteques dels centres educatius respecte a l'alumnat de la comunitat Sorda i hipoacúsics.

Segons s'ha acordat amb el tutor o la tutora del TFG, els aspectes que cal tenir

en compten l'assessorament són:

- L'àmplia trajectòria de l'experta en la docència (aproximadament trenta anys)
- És la responsable de la comissió de biblioteca escolar
- Té coneixement de les mesures intensives concretes pels alumnes amb discapacitat auditiva

Nom de l'estudiant: Teresa Díaz Jurado	Nom del tutor o tutora: Cristina Alcaraz Andreu
Signatura: 	Signatura:
Lloc i data: Barcelona, 24/05/2022	Lloc i data: Barcelona, 24/05/2022

La validesa d'aquesta sol·licitud està condicionada a la signatura del document, tant per part de l'estudiant com del tutor o tutora del TFG.

Annex 4. Taula a emplenar en la retroacció de l'experta

Avaluació de la proposta de millora de les Directrius i estàndards de la Generalitat de Catalunya per a biblioteques dels centres educatius respecte a l'alumnat de la comunitat Sorda i hipoacúsics		
<i>Suports intensius a l'audició i llenguatge</i>	<i>Recursos humans</i>	Són adequats per l'alumnat sord i el centre?
	<i>Recursos materials</i>	Són adequats per l'alumnat sord i el centre?
<i>Viabilitat</i>	<i>Recursos humans</i>	Són viables econòmicament i/o temporalment pel centre?
	<i>Recursos materials</i>	Són viables econòmicament i/o temporalment pel centre?
<i>Altres comentaris</i>	...	